

раніше виконаними етапами роботи, процес продовжується до майже повного збігу думок, після цього фіксуються ті думки, які не збігаються [6]. Загальний підхід базується на серії раундів, при цьому зберігається анонімність експертних груп та створюються передумови для досягнення консенсусу [7].

При застосуванні методу «Дельфі» важливо раціонально обирати експертів та організувати процес анкетування. Зокрема, фасилітатор обирає групу експертів з досвідом та знаннями, дотичними до питання, що досліджується, надсилає їм анкету з інструкціями щодо висловлення думки стосовно цих питань, групує коментарі з повернутих анкет та надсилає копії кожному учаснику опитування разом з можливістю коментувати, а також приймає рішення щодо доцільності проведення подальших раундів. Процес може повторюватися кілька разів, доки не буде досягнуто загального відчуття консенсусу [8].

Перевагами такого підходу до прийняття управлінських рішень є незалежність мислення та генерування унікальних ідей, анонімність думки експертів, гнучкий підхід до збору думок, врахування думок кожного учасника, можливість переоцінки власної думки, нівелювання певного психологічного тиску при прийнятті рішень, оперативна обробка даних, формування прогнозів та прискорення прийняття рішення. Також цей метод є зручним у застосуванні в умовах дистанційної роботи, коли не потрібно обговорювати рішення в колективі безпосередньо на робочих місцях. У той же час існують певні недоліки цього методу, пов'язані з неузгодженістю точок зору щодо рівня консенсусу, обмеження, пов'язані з якістю доказів та інформації, на яких базується думка експертів, ймовірність похибки у прогнозах при застосуванні методу у тих сферах, де має місце високий рівень невизначеності, високі витрати часу.

Отже, метод «Дельфі» застосовується в процесі прийняття управлінських рішень на зарубіжних та вітчизняних підприємствах і постійно вдосконалюється. Використання цього методу дозволяє ефективно прогнозувати події і приймати своєчасні та раціональні рішення, оцінюючи рівень ймовірності настання ризиків, потенційні втрати підприємства, прогнозований рівень витрат. Цей підхід дозволяє приймати більш релевантне та ефективне рішення, ніж рішення, прийняте однією людиною, а також робити більш точні та надійні прогнози.

Список використаних джерел: 1. *Боровик М.В.* Управлінські рішення: конспект лекцій. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 81 с. 2. *Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М.* Менеджмент. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 416 с. 3. *Ковшиова І., Романченко Т.* Оптимізація прийняття управлінського рішення на підприємстві. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2014. № 2. С. 95–100. 4. *Петруня Ю.Є., Літовченко Б.В., Пасічник Т.О.* Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. 3-тє видання, перероблене і доповнене. Дніпропетровськ, 2015. 209 с. 5. *Вступ до політичної аналітики: навч. посіб./* Авт. кол.: С.О. Телешун, О.Р. Титаренко, І.В. Рейтерович, С.І. Вировий; За заг. ред. С.О. Телешуна. К.: Вид-во НАДУ, 2006. 189 с. 6. *Телешун С.О., Рейтерович І.В.* Інформаційно-аналітична діяльність в державному управлінні: навч.-метод. матеріали. К.: НАДУ, 2013. 36 с. 7. *What are Delphi studies?* URL: <https://ebn.bmj.com/content/23/3/68#ref-5> 8. *Delphi Method Forecasting: Definition and How It's Used.* URL: <https://www.investopedia.com/terms/d/delphi-method.asp>

УДК 657.1:004+65.012.8:33

Наконечна Н.В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Хоманський Н.Р., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна

СТРАХОВЕ ШАХРАЙСТВО ТА ПРАКТИКА ЙОГО УНИКНЕННЯ

Ключові слова: страхування, страхове шахрайство, страховий ринок.

Страхування є перспективним, але складним видом діяльності. Однак розвитку страхового ринку заважає багато факторів, зокрема, страхове шахрайство. Цей термін означає вчинення певних дій або умисне приховування інформації з метою вигоди учасника обману або третьої сторони.

Злочини в галузі страхування мають високий рівень загрози для суспільства, оскільки ускладнюють або навіть блокують виконання основних функцій цієї сфери.

Одна з основних функцій – формування спеціального страхового фонду за рахунок грошових внесків, який призначений для компенсації можливих збитків і вирівнювання втрат у родинних доходах через страхові події [1].

Криміналізація страхового ринку також заважає важливим аспектам страхування, таким як забезпечення стабільності господарюючих суб'єктів, обмеження економічних ризиків, стимулювання підприємницької ініціативи та інші аспекти.

Страхове шахрайство відзначається неправомірною поведінкою сторін угоди про страхування, за якою вони незаконно отримують можливість використовувати її на свою користь.

З одного боку, ця діяльність спрямована на здобуття страховою особою відшкодування шляхом обману, зловживання довірою, неправомірної зміни страхових умов або приховування важливої інформації в процесі укладення або дії угоди про страхування. З іншого боку, це також включає в себе відмову страховика виплачувати страхове відшкодування без належних підстав, що визначені законодавством та правилами страхування [2].

З ростом страхового ринку, збільшенням попиту на страхові послуги та зростанням кількості клієнтів, страховий сектор став магнітом для різних авантюристів і шахраїв.

Існує велика кількість видів страхового шахрайства, які поширені у всіх галузях страхування. Ці шахрайські дії можуть варіюватися від невеликої перебільшеної претензії до свідомо справлених аварій чи намагань нанести шкоду майну. В сфері страхування такі обмани можуть також призвести до неправомірно завданих травм чи матеріальних збитків невинних людей.

Серед найпоширеніших мотивів страхового шахрайства можна виділити такі: бажання виграти якнайбільшу компенсацію за рахунок вигаданих ситуацій; намагання повернути гроші, витрачені на страхові внески; отримання єдиного джерела доходу через страховий відшкодування; додатковий прибуток для самих страхових компаній; інші мотиви матеріального або морального характеру [3].

При аналізі способів фальсифікації у різних економічних сферах виділяються специфічні методи, які часто використовуються в сфері страхування вантажів. Зазвичай ці дії спрямовані на незаконне отримання страхових виплат і включають фальсифікацію документів про втрату товарів, готової продукції, запасів та їх пошкодження. Суб'єкти економіки часто вдаються до інсценування крадіжок, пограбувань чи підпалів для отримання страхового відшкодування за застраховане майно підприємств і громадян [4].

Отже, надмірне використання шахрайських методів у сфері страхування має негативний вплив на суспільство та супроводжується фінансовими ризиками, які ускладнюють формування страхових фондів для виконання основних зобов'язань за договорами страхування. Фінансові махінації в сфері страхування перешкоджають стабільності діяльності підприємств, сприяють виникненню нових економічних ризиків і обмежують інноваційний потенціал підприємництва.

Залежно від етапу розвитку страхового ринку страхове шахрайство та методи боротьби з ним проходить через різні стадії.

По-перше, на ранній стадії, кількість незаконних дій на ринку є невеликою та не зростає швидко. Основний метод боротьби – підвищення страхових тарифів.

По-друге, на наступному етапі збільшується кількість шахрайства, а їх наслідки стають помітними та відчутними. Страхові компанії самі не в змозі впоратися з цими діями, а збір інформації про шахрайство стає складним завданням.

По-третє, на цьому етапі спостерігається зростання кількості страхових злочинів. З'являються злочинні групи, яким протистоять спеціальні контролюючі органи. Страхові компанії починають співпрацювати між собою та з іншими організаціями, обмінюючись інформацією для протидії страховим злочинам.

На останньому етапі шахраї виходять за межі країни, а корупція серед працівників

страхових компаній, поліції, митників та медичних працівників посилюється [5].

За кордоном використовуються дві основні моделі страхового шахрайства. В США та Канаді переважає перша модель, де шахрайство частіше відбувається у медичному та особистому страхуванні. У Європі домінуюча друга модель, де протиправні дії частіше спостерігаються у майновому страхуванні, включаючи автостраховання [3].

Страхове шахрайство в країнах Заходу викликає активну реакцію самої страхової індустрії, їх об'єднань і урядових структур. У розвинених країнах існують спеціалізовані організації, що борються з цією проблемою на федеральному рівні.

Наприклад, в Канаді в боротьбі з шахрайством активно діє Страхове бюро Канади (Insurance Bureau of Canada, IBC), яке об'єднує більшість страхових компаній по майновому страхуванню та асоціацій брокерів. У Європі виявлення загрози злочинності у страховому секторі вивело на загальні збори Європейського комітету із страхування, де було прийнято рішення про створення програми протидії страховим махінаціям ще у 1993 році [3].

У міжнародній практиці система колективної безпеки базується на кількох основних елементах. По-перше, це об'єднання зусиль всіх страхових компаній для ефективної боротьби з шахрайством. Другий аспект полягає в захисті корпоративних капіталів, який є невід'ємною частиною цієї системи. Третій елемент включає в себе дослідження можливостей створення коаліції та центрального банку даних для обміну інформацією [2].

Крім того, важливим аспектом є створення ефекту «вагону», де всі учасники системи слідує загальноприйнятим нормам поведінки, що сприяє загальній безпеці та довірі всієї галузі страхування.

Законодавче регулювання страхового шахрайства в ряді країн визначається звичайними нормами кримінального права, що передбачають відповідальність за шахрайство взагалі. Однак у більшості держав цей вид злочинності визнаний окремим самостійним злочином, включеним до кримінального законодавства. Ця практика поширена в країнах, таких як Швеція, Австрія, Німеччина, Болгарія і Польща [4].

Можна використовувати наступну практику усунення страхового шахрайства:

1. Автоматизація у боротьбі з шахрайством: сучасні страховики висувають автоматизовані процеси на передній план у боротьбі з шахрайством. Замість ручного втручання використовують інтуїтивні знання та програми, що можуть самостійно виявляти підозрілі схеми.

2. Штучний інтелект у боротьбі з обманом: штучний інтелект використовується для аналізу зображень та автоматичної відсіювання підроблених документів, що дозволяє страховим компаніям оптимізувати процеси аналізу ризиків і виявлення шахрайських дій.

3. Культура боротьби з шахрайством в компанії: розвиток культури боротьби з шахрайством передбачає структуровану комунікацію між відділами, участь вищого керівництва, тренінги з усвідомлення шахрайства та встановлення узгоджених стандартів ефективності для персоналу.

4. Обмін інформацією між страховиками: об'єднуючи зусилля та обмінюючись інформацією про шахрайські схеми, страхові компанії можуть рано виявляти зловмисників. Ділитися даними про шахрайські претензії, ремонтні центри, медичних працівників та зображення страхованих активів може відзначено підвищити ефективність запобігання шахрайству.

Таким чином, страхове шахрайство є серйозною проблемою, яка може призвести до великих фінансових втрат як для страхових компаній, так і для споживачів. Це може порушити стабільність страхового ринку та спричинити збитки економіці. Потрібні ефективні стратегії та методи боротьби зі страховим шахрайством. Це включає в себе автоматизацію процесів, використання штучного інтелекту, обмін інформацією та співпрацю між страховими компаніями.

Список використаних джерел: 1. Неджеря В. І. Ризики страхового шахрайства та методи боротьби з ним. *Ефективна економіка*. 2020. №3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7742> (дата звернення: 14.10.2023). 2. Кривицька О. Р., Коваленко Д. В. Страхове шахрайство в сучасних умовах

функціонування страхових ринків. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка» : науковий журнал.* Острог : Вид-во НУ «ОА», грудень 2016. № 3(31). С. 148–151.

3. Пластун В. Л. Проблеми страхового шахрайства та практика його уникнення. *Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць.* Випуск 254: В 6 т. Т. II. Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. С. 477-488.

4. Пластун В. Л., Гніденко Г. Страхове шахрайство у сучасних умовах розвитку страхового ринку України. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка і менеджмент.* 2010. № 5/1 (39). С. 99-105.

5. Микитенко Я. В., Фоміна В. С. Страхове шахрайство в Україні. *Ефективна економіка.* 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7673> (дата звернення: 14.10.2023).

УДК 657

Сидоренко О.О., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ ЗА МОНЕТАРНИМИ СТАТТЯМИ НА ДАТУ БАЛАНСУ

Ключові слова: облік, дата балансу, монетарна стаття, господарська одиниця за межами України, курсова різниця, сукупний дохід, додатковий капітал.

В процесі діяльності суб'єкти господарювання досить часто здійснюють відвантаження (отримання) продукції, товарів, робіт, послуг та інших активів на умовах наступної їх оплати, або надання коштів на умовах наступного їх повернення чи інших видів операцій з нерезидентами, в тому числі із господарською одиницею за межами України, що в свою чергу, призводить до виникнення монетарних статей та як наслідок обов'язок до відображення курсових різниць за ними на дату балансу.

У зв'язку з цим, питання достовірного відображення таких операцій в обліку та звітності суб'єкта господарювання є суттєвим та актуальним. Зокрема, згідно п.4 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Господарська одиниця за межами України – дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України» [1].

Згідно п. 8 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу. Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей про операційну діяльність відображаються у складі інших операційних доходів (витрат). Курсові різниці від перерахунку монетарних статей про інвестиційну і фінансову діяльність відображаються у складі інших доходів (витрат), за винятком курсових різниць, які відображаються згідно з пунктом 9 Національного положення (стандарту) 21» [1].

При цьому, згідно п. 9 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Курсові різниці, які виникають щодо дебіторської заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі, відображаються у складі іншого додаткового капіталу та відображаються в іншому сукупному доході»[1]. Водночас, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [2], для обліку таких курсових різниць передбачений субрахунок 423 «Накопичені курсові різниці».

Також, згідно п. 8 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Курсові різниці, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються у складі додаткового капіталу»[1], тобто відповідно до Інструкції [2] на субрахунок 425 «Інший додатковий капітал».

З огляду на вказане, суб'єкту господарювання в процесі підготовки внутрішнього нормативного документа, а саме «Робочого плану рахунків», слід чітко ідентифікувати (виділити) субрахунки наступного порядку з можливістю накопичення інформації за